

דרו ביומ"הכ"פורים

לא נתקלתי בדרו במלחמת העצמאות. הוא היה בפלמ"ח ואני בגיבעתי, והמרחק בין השתיים כמרחק שבין מירון ומערב. בראשית שנות ה-50 הודמנתי באחד הערים למלון הנשיא בירושלים, ומצאתי את שם את הג'ינג'י. הג'ינג'י הוא, כמובן, ירוחם כהן, שלישי התימני של יגאל אלון. הוא היה בחברת דרו והומין אותי לשבת עימם.

ישבנו, דיברנו, שתינו. כמו כל הפלמ"חניקים, לא ידע דרו לשחות. הוא היה רגיל יותר לחבל מאשר לקוניאק. (בימים ההם תמיד שתו קוניאק, משוםמה.)

אחרי שעה שתיים, חש דרו ברע. הוא ברח לבית השימוש והסתגר באחד התאים. ירוחם חשש שמא יעשה מעשה נואש, ודיבר אל ליבו, מבעד לדלת הנעולה. עמדנו שם שעה ארוכה, מתחננים ומפצרים בו לצאת. לבסוף נפתחה הדלת, ודרו יצא, כשפניו ירוקים. הג'ינג'י הוביל אותו הביתה.

פגישה אחרת, שנחרתה בזיכרוני, היתה בשפתיהם של הרצליה. הייתי במלון אכדיה, ירדתי לים ושם היה דרו, בבגדים. בימים ההם התמודד על תפקיד מפקד גייסות השריון. דיברנו על ענייני צבא, אסטרטגיה ומלחמות שונות. זכורני שעמרתי בליבי על ההבדל המוזר בין העדינות של האיש ובין התפקיד שאלי חתר — לפקד על מיליציות הפלדה.

אחרי מלחמת ששת הימים נערכה בכנסת ישיבה חגיגית, שאליה הוזמנו אלופי הפיקוד וראשי החילות. אלה ישבו ביציע המכובדים, בשורה ארוכה ומפוארת. ניצלתי את ההזדמנות כדי לנאום על מוסריה מלחמה. בימים ההם טיפלי בשקט בכמה פשעים חמורים — השמדת הכפרים באיזור לטרון, הניסיון להרוס את העיר קלקיליה, הרגת אורחים שניסו לחצות כלילות את הירדן בחזרה אל הגדה המערבית.

התלבטתי כיצד להציג את הנושא, והחלטתי לעשות זאת בסיגנון חיובי וחינוכי. תחת לעמוד על החריגות, דיברתי על טוהריהן ששקע עמרם תמיד לנגד עיניו של צה"ל, ושכל חריגה ממנו הוא פגיעה בייחודו.

אחרי הנאום ירדתי למיזנון, ובמסדרון נתקלתי בדרו. הוא לחץ את ידי בחמימות ואמר: "זה היה נאום חשוב; זוהי בדיוק רוחו של צה"ל! כך צה"ל צריך להיות!" מי חלם אז על המורן מתל-ערשיש?

פעם אחרת היתה לנו היתקלות מעציבה יותר. זה היה אחרי הפלת המטוס הלוכז, בראשית 1973. כבר סיפרתי על כך לא מכבר. דרו, הרמטכ"ל, ישב בשולי אולסהמליאה בתא המיועד ליועצים, במרחק של כמה צעדים בלבד מרובי הנואמים.

במשך כל הישיבה ניהלתי קרב של קריאות ביניים עם כל שאר הנואמים. שהצדיקו את הפלת מטוסי הנוסעים מעל לדרום סיני, כשנפיהם נימוקים הוזהים עם נימוקי הסובייטים אחרי הפלת המטוס הדרום-קוריאני. כשאני תורי לנאום, אמרתי דברים קשים על המעשה. בשיא הנאום פנתי הישר אל דרו והצעתי לו להתפטר. כדי לכפר על מישגה חמור ביותר בשיקול. אחרי הנאום ניגשתי אל דרו, הבעתי באוזניו צער על כי הייתי נאלץ, על פי מיטב הבנתי, להגיד את הדברים. הוא לחץ את ידי ואמר שעלי לעשות את חובתי כפי שאני מבין אותה. לא פעם תמות, כעבור שנה, מה היה קורה אילו נהג לפי עצתי. יתכן שהיה חי כיום.

אחרי מלחמת יום הכיפורים יצא אליו לבי. נעשה לו עוול חמור. הוטלה עליו מלוא האחריות למעשיהם של רבים — משה דיין, גולדה מאיר, הממשלה כולה.

איני אומר שדרו היה חף מפשע. אני סבור כי כרמטכ"ל, היה עליו לשאת באחריות. הוא היה שותף מלא להחלטות ולמחדלים, ונדרמה לי שהוא חש בכך. העוול היה טמון בחוסר הפרופורציה: אם היה דרו אשם במשהו, הרי היה משה דיין אשם באותו הדבר פי מאה. הציבור הרגיש בכך, ועל כן משה את דיין וגולדה בכושתי-פנים, למרות שהוועדה זכתה אותם.

אני משוכנע כיום — כפי שהייתי משוכנע אז — כי ועדת-אגרנט לא נהגה כשורה, בייחוד באימתן האפשרות לנאשמים להתגונן כראוי. בין ועדת-אגרנט וועדת-כהן פעורה תהום. ועדת-כהן היתה הוגנת, והיא דנה דין-צדק, אחרי שנתנה לנאשמים ליהנות מכל ספק סביר. לא כן ועדת-אגרנט.

כעבור זמן ביקרתי בביתו של דרו ברמת-אביב. הוא עבר אז בצים. ואני רציתי לשוחח עימו על פרשת מיכאל צור. דרו, שהיה הגון וישר כסרגל, היה מזועזע ממעשיו של צור, ולא הבין את מניעיו.

אך השיחה התגלגלה, כמובן, לאירועי יום הכיפורים. הוא סיפר לי שאחרי המלחמה ברק את תיקייה מודיעין, ולא האמין למראה עיניו. "אילו ידעתי חלק קטן מן העובדות שהיו בתיקים, הייתי מגייס את המילואים בעוד מועד!" אמר בהתרגשות. "השערות שלי סמרו כשראיתי מה היה ידוע לאמ"ן, ומה לא גילו לי".

הוא הביא לי שורה ארוכה של דוגמות, ואני מודה שגם שערותיי סמרו אחת לאחת.

וכן הלאה וכן הלאה, ידיעות שכל אחת מהן היתה מספקת כדי לגייס את המדינה כולה.

איך זה קרה שמאות הידיעות האלה לא הביאו את ראשי אמ"ן להודיע? האמת הפשוטה היא שהכל היו לכורים בשבי הקונספציה. ולא רק ה"קונספציה" המיקצועית שעליה דיברה

ועדת-אגרנט, ברבר הקשר בין היכולת המצרית באוויר ונכונות הצבא המצרי לתקוף. זו קבעה את החלטותיו של אלי ועירא, ראש אמ"ן. אלא הקונספציה הגרולה של השחצנות הישראלית, שאמרה שהערכים אינם שווים מאומה, שצבא-מצריים כולו אינו יכול להתמודד עם כיתה אחת של חיילים יהודיים, שהערכים הם פחדנים, שלעולם לא יעזו לחצות את התעלה.

זאת היתה הקונספציה, שקבעה את כל ההחלטות. מיליון עובדות לא יכלו לעמוד בפניה. ולגביה לא היה כל הברל בין גולדה מאיר הפרימיטיבית, משה דיין הרדוד ודרו ידידי, איש שאהבתיו והערכתיו.

מים, מים ויגון

מרדכי בכיר מאוד במדינה מערבית מסוימת הואיל בטובו, לא מכבר, להזמין אותי לארוחת-ערב ושיחת-חולין. כל הרפתקה הזאת בלבנון, אמר, "היתה בגלל המים, לא כן".

הוא היה בקיא בעניין. לישראל חסרים מים. החקלאות הגיעה לקצה גבול היכולת, ויש צורך לצמצם אותה. והרי החקלאות מהווה כישור קבוצתי-לחץ חזקה מאוד. לא כן?

היכן יש מים בסביבה? בדרום-לבנון. ישראל כבשה את הדרום, וקבעה את גבולה החדש על נהר האוּלִי. זה משאיר בידי ישראל את כל מקורות הירדן, ואת מי נהרות הליטאני והזרחאני.

הדבריו הקימו את הלום-ההלל באים לסבר את האוזן ולהסית את הרעת, לא כן? המטרה האמיתית היתה ונשארה להשתלט על המים. הרי התנועה הציונית רצתה בכך עוד ב-1919, כאשר הגישה לוועידת-השלום בפאריס תזכיר על גבולות הארץ. האם לא הציעה אז שהליטאני יהווה את הגבול הצפוני של פלסטינה?

(לא בדיוק. האמת ההיסטורית מרתקת עוד יותר. באותו תזכיר תבעה ההנהגה הציונית שנהר האוּלִי יהווה את גבול ארצנו!) אמרתי שאיני בקיא בדיו הנפש והמחשבה של מנהיגי ישראל, אך בליבי עלו כמה פרטים נשכחים.

כאשר הייתי בחור צעיר מאוד, התבקשתי לתרגם לעברית תוכנית להסדר ענייני המים במרחב. איני זוכר מי חיבר אותה. באותן השנים, שנות ה-40, היה קיים שפע של תוכניות, ובראשן תוכניתו המפורסמת של הפרופסור האמריקאי לאודרמילק לניצול מי הירדן.

בשנות ה-40 הראשונות — זאת יש לזכור — היה המרחב השמי מאוחד בפעם הראשונה והאחרונה בעת החדשה. במרחב שלטו אז הבריטים, ומחשבתם היתה נתונה כולה לניהול המלחמה. הגרמנים והאיטלקים שלטו ביוס-התיכון, ואי-אפשר היה להעביר בדרך קצרה זו אספקה למרחב שלנו. הדרך היחידה היתה ארוכה ומסוכנת, מסביב לאפריקה. כל מטר מעוקב במחסן של אונייה היה יקר מפי כמות נפח.

הבריטים הקימו את "מועצת-האספקה למזרח התיכון", שמטרתה היתה לרכז ולארגן את כל משאבי הייצור במרחב, כדי שלא יהיה צורך בייבוא. סחורות עיראקיות נמכרו בארץ, תרופות מתוצרת ארץ-ישראל נמכרו בכגדאר. או קמה התעשייה העברית על רגליה.

ממילא היה זה ירח-הדבש לתוכניות כל-מרחביות. אותה תזכיר שתייגמתי עסק כזה: ריכוז כל מקורות-המים במרחב בתוכנית אחת, וחלוקת המים על פי אמות-מידה כלכליות וציונאליות. בלי קשר לגבולות קיימים ואפשריים.

עד כמה שאני זוכר, היה רעיון לנצל את מי החידקל בעיראק, לייעד את מי הפרת להשקאת סוריה ואת מי האורונטס (אל-אסי) ללבנון, להעביר את מי הליטאני לארץ-ישראל המערבית ואת כל מי הירדן לעבר-הירדן.

מסתבר שכבר אז חשב מישוה שמי הליטאני צריכים ל לארץ-ישראל, כפי שחשבו לפניו מנסחי התזכיר הציוני ב-19 גם גישתם היתה מושפעת בעיקר משיקולים של מים. עכשיו גוברת בקרב יורעידבר בעולם, במישרי ובלשכות של ראשי ממשלות, הדעה כי מלחמת-הלבנון נועדה אלא לאפשר את שליטת ישראל במקורות-המים דרום-לבנון. כלומר, חלוקת לבנון ושלטון ישראלי לצמיתות חלקה הדרומי. מעניין.

טיפול נמרץ מאוד

שמתי לב לעובדה מוזרה. בכל יום שישי, בשעה 6 בערב ב (על השעון, כמו שאומרים) דוהר אמבולנס של טיפול ב ברחוב דיונוגוף דרומה, כשהזופרים וועקים.

ניסיתי לפענח תעלומה זו, ולא הצלחתי. העליתי בדמיון כל הסיבות האפשריות למיקריות משונה זו, ויש לי רק ז ווהי:

בכל יום שישי, כמה רקות לפני שש בערב, נוטל האו לתחנה את היומן בידו ובודק כמה מיקרים היו לו במשך הש ותמיד חסר לו מיקרה אחד או שניים למיכסה.

או קיי, הוא אומר, "לדרד". האמבולנס יוצא בחריקת גלגלים, הצופרים מופעים הכוח. הקול המבהיל משפיע על רכיה-לבנו, ומישוה חש האמבולנס עוצר, אוסף את האיש ומביא אותו לתחנה. "זהו", אומר האחראי. "המיכסה מלאה. אפשר ללכת הבין

כאשר זעקו הפרחים

"אתה אוהב את רואלד דאל?" שאלה אותי צעירה אוסטרית והצביעה על ספר.

הייתי שמעולם לא שמעתי על רואלד דאל. אבל אתה מוכרח לקרוא את זה! קראה, ודחפה את ה לידי. "תקרא קודם כל את הסיפור הזה..." "הסיפור הזה" סיפר על אדם שהמציא מכונה, שבאמצעותה מסוגל להאזין לקולותיהם של צמחים.

מאז נטעו הרעיון הזה בראשי. האם זועק ורד, כאשר קוט אותו? האם צועק העץ, כאשר אני כורת ממנו ענף? השבוע, כשיצאה רחל אשתי לחופשה, והשביעה א להשקות את הצמחים בדירה, פנתה אל מצפוני, לכל אשכח. קוראים לך, הפרחים", אמרה, "לכל אחד יש קול משלו. קוראים בעדינות: אורי אורי! השקה אותנו!"

בקיץ, דאל. יש יחס מיוחד בין סופר וקורא. אתה מציץ אל תוך נד נדמה לך שאתה מכיר אותו. הוא מעצב את דמיוןך, נוטע רעיונות, מרחיב את עולמך לרוחני. ודאל יותר מרבים אחרים עכשיו אומרים לנו שדאל הוא אנטי-שמי נורא. שצרי להטיל עליו חרם. שאסור להקריין את סיפוריו המוסרי בטלוויזיה, וגם לא סיפורים של סופרים אחרים, שהוס במסגרת אותה הסיירה.

השלב הבא יהיה לשרוף את ספריו. תחילה צריכים להק אותם לרשימת הספרים האסורים בשטחים הכבושים, בין שקס וג'ורג' אנטוניוס. ואחר-כך להערים אותם בערימות במידה בירושלים, ולשרוף אותם רגלי אריאל שרון. מרדע? דאל כתב דברים חמורים מאוד על מלחמת-הלבנון. לא יו חריפים מכמה מן הדברים שפורסמו בישראל, מפי הוגידין ישראליים, כמו ישעיהו ליבוביץ. אבל דאל הוא גוי, והוא לא בישראל, ואסור לו.

מה הוא כתב? שקורבו הנאצים מתנהגים עתה כנאז צמם. שמדינת-ישראל מו העת השלישי. שב ושרון הם, כמעט העתקים של היטלר וגרינג. שישר פלשה ללבנון ורצחה שם יו 25 אלף נפש, רובם אורח נשים וילדים, במיכצע רצח המוני מתוכנן. ועוד. זה קיצוני מאוד. אבל ו רים, דומים נאמרו על- אנשים רבים בעולם. ביני בעלי פרס-נובל ואחיו שריהביחון משה ארנס. י ראלי שאינו מוכן לשמוע ז

דאל

מוטב שלא ייסע לחו"ל ולא ייכנס לוויכוח עם זרים. כי אלה כיום ידיעות נפוצות מאוד. תורות לה"ה בגין, שרון ורפאל אי אני מודה שאני שונא את ההשוואה בין מעשינו ובין מע הנאצים. השואה היתה פרשה חריפה-עמית בהיסטוריה, יח במינה, והשוואת כל מעשה אחר — חמור ככל שיהיה — למעשי-הנאצים, יש בה משום חילול זכר הקורבנות. אך מכי שמנחם בגין ומשה שמיר עושים זאת כל שני וחמישי, ודוברי מושוים עכשיו גם את דאל עצמו לנאצים — מה כי נבוא ונל מה שמותר לבגין, מותר לדאל. מי שמשווה את יאסר ערפ להיטלר, מעניק לחסידי הפלסטינים את הזכות להשוות אוו לנאצים.

מותר להתרגז על דאל. אילו היה לי זמן, הייתי יושב וכותב מיכתב ארוך ומנומק, ומוחה על כמה מהגדרותיו. אבל מכאן להיסטוריה המפוקרת ושריפת ספרים — המרחק רב. יש כתגובה הזאת משהו המזכיר את הפיתגס על הגנב, ש ראשו בוער הכובע.